

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ

Досвід високорозвинених країн показав, що розвиток національної економіки на інноваційній основі сприяє підвищенню конкурентоспроможності та зростання рівня добробуту населення. Для цього на державному та регіональному рівнях приймаються відповідні нормативно-правові акти та програми, спрямовані на інноваційний розвиток галузей, сфер діяльності та підприємств, науковці активно займаються розробкою інновацій та рекомендаціями щодо їх успішного впровадження, а підприємці використовують розробки у своїй діяльності.

Однак, для України інноваційний розвиток не став однією з головних характеристик зростання національної економіки. Спостерігалися протягом кількох років і позитивні тенденції, але вони мали переважно тимчасовий характер і змінювалися слабкими зрушеннями в економіці, що характеризує інноваційні процеси в Україні як нестійкі та позбавлені чітких довготермінових стимулів для інноваційної діяльності [7, с. 51].

Активізувати інноваційний розвиток неможливо без вивчення зарубіжного досвіду інноваційної діяльності, а саме аналізу моделей інноваційного розвитку економіки провідних країн світу. Кожна з країн світу, опираючись на свій ресурсний потенціал та рівень його використання, використовує свою модель розвитку економіки, притаманну саме їй. Залежно від інноваційної політики, яку провадить держава, Т. Захарова виділила «три групи країн:

1) країни, орієнтовані на лідерство в науці, реалізацію великих цільових проектів, що охоплюють всі стадії інноваційного циклу, причому значна частка науково-інноваційного потенціалу припадає на ВПК (Великобританія, США, Франція);

2) країни, що створюють сприятливий інноваційний клімат для покращення умов ведення бізнесу та здійснення економічної діяльності (Німеччина, Швеція, Швейцарія);

3) країни, які стимулюють нововведення шляхом розвитку інноваційної структури та опанування досягненнями світового НТП, поєднуючи науку і виробництво (Південна Корея, Японія)» [1].

Кожна з країн характеризується своїми аспектами інноваційного розвитку та формами стимулювання інноваційної діяльності, які, зазвичай, полягають у пільговому оподаткуванні, субсидіях, дотаціях, пільговому кредитуванні (табл.1) [2, 5, 6].

Цікаво розглянути національну інноваційну систему Чилі, засновану на альтернативній моделі розвитку (Таїланд, Чилі, Туреччина, Португалія, Йорданія). Чилійська модель інноваційного розвитку приваблива для сільськогосподарських областей України, де «ланцюжки приросту вартості» створюються з ініціативи самих агропереробних комбінатів. Мотивом такого об'єднання має бути змога його учасників залучати сучасні агротехнології, що забезпечувало б конкурентоспроможність кінцевої продукції, що є дуже важливим для України. Якщо ж поширити такі ланцюжки «приросту вартості» й на інші галузі, то можна створити базу для технологічного поштовху, залучивши наукомісткі технології. [2, с. 156]

Таблиця 1

Основні аспекти інноваційного розвитку розвинених країн світу

Країна	Основні характеристики	Форми стимулювання інноваційної діяльності
США	<ul style="list-style-type: none"> - повний інноваційний цикл – від виникнення інноваційної ідеї до масового виробництва готової продукції; - обмежене втручання держави у розв'язання проблем інноваційного спрямування; - налагодження та підтримка стійких зв'язків між освітніми закладами, науково-дослідними установами та бізнес-структурами у вигляді потужних науково-виробничих комплексів – технопарків, технополісів, кластерів; 	<p>пільгове оподаткування, інвестиційний податковий кредит, пільговий режим амортизаційних відрахувань, цільові асигнування з бюджету, виключення витрат на НДДКР із суми оподаткованого доходу</p>
Японія	<ul style="list-style-type: none"> - значна державна підтримка, співпраця державних структур і корпорацій, налагоджена система комунікацій та обміну інформацією, кооперація і конкуренція корпорацій на різних етапах інноваційного процесу; - модель ґрунтується на розвитку прикладних наукових досліджень, на основі яких створюються унікальні зразки нових високоякісних продуктів та технологій у сфері high-tech; - підтримка інноваційного розвитку здійснюється за допомогою «японських сюданів»: головні фірми створюють під своєю егідою спільні підприємства і розробляють спільні інвестиційні проекти для проникнення у нові сфери. 	<p>пільгові кредити, пільгове оподаткування, субсидії</p>
Франція	<ul style="list-style-type: none"> - структурна перебудова економіки в окремих регіонах, формування новітнього технологічного базису у промисловості, створення інноваційної інфраструктури на рівні світових стандартів; 	<p>дотації, субсидії, довгострокові позики, податкові кредити, кредитні гарантії, пільгове оподаткування</p>
Німеччина	<ul style="list-style-type: none"> - орієнтація на лідерство в науці; - реалізація великомасштабних цільових проектів, які охоплюють усі стадії науково-виробничого циклу, як правило, зі значною часткою науково-інноваційного потенціалу; - спрямованість на максимальний прибуток при мінімумі зусиль. 	<p>цільові безоплатні субсидії, дотації, оплата витрат на технічну експертизу, пільгові кредити, система страхування кредитів, податкові знижки, прискорена амортизація, цільові банківські кредити</p>
Великобританія		<p>пільгове оподаткування субсидії, списання витрат на НДДКР на собівартість продукції, кредитні гарантії</p>

Щодо України, то за часів СРСР вона більшою мірою належала до групи країн, яка реалізовувала великі цільові проекти (передусім, завдяки потужному розвитку підприємств ВПК), оскільки забезпечували розробку та впровадження глобальних новацій; натомість нині вона не належить до жодної з них через таке: занепад матеріально-технічної бази та збідніння кадрового потенціалу вітчизняних науково-дослідних установ; відсутність можливості та/чи небажання більшості власників підприємств впроваджувати інновації; поширення переважно локальних новацій, від частини з яких відмовляються чи уже відмовилися розвинені країни світу; лише поодинокі випадки успішної реалізації інноваційних проектів світового рівня у авіа-, ракето- та машинобудуванні; велика частка виробництв третього та четвертого технологічного укладу; сировинна експортна спеціалізація; домінування високотехнологічного імпорту тощо.[3].

До основних напрямів та механізмів активізації інноваційного розвитку в національних умовах, використовуючи світовий досвід інноваційних перетворень, Україні доцільно запровадити[2, с. 156] :

- ефективну державну інноваційну політику з урахуванням стратегічних цілей держави для забезпечення реалізації інноваційної моделі розвитку;
- розробку національної системи впровадження науково-технічних досягнень завдяки механізму створення та реалізації науково-технічних програм;
- створення механізму взаємодії бізнесу, науки і влади, що передбачає формування і розвиток розгалуженої системи інституційних утворень;
- розробку законодавчих та нормативно-правових механізмів управління інноваціями;
- розвиток фондів державного венчурного капіталу та венчурного бізнесу;
- подальший розвиток інноваційних структур регіонального типу і створення пільгових умов для їх функціонування;
- активізація процесу кластерного підходу до реалізації інноваційної діяльності (організація мереж кластерів, розташованих у різних регіонах країни).

Ефективного результату не можна добитись без регульованої ролі держави. Адже немає жодної країни з високорозвинутою економікою, де б держава усунулася від регулювання ключових соціально-економічних процесів. Державний вплив на інноваційні процеси повинен орієнтуватися на наступні положення:

- поступове зменшення коштів, потрібних для підтримки виробництв, що базуються на застарілих ресурсномістких технологіях, переорієнтація їх на інноваційний розвиток;
- збільшення частки капітальних вкладень, які спрямовуються на реконструкцію та технічне переозброєння на основі впровадження інновацій;
- зосередження коштів бюджетного фінансування на реалізації науково-технічних та інноваційних програм із високою соціально-економічною та науково-технічною значущістю;
- розширення масштабів фінансування науково-технічних проектів шляхом випуску державою акцій або цінних паперів під ці проекти;
- розробка системи стимулювання залучення до інноваційної діяльності коштів населення та створення механізму надання державних гарантій вкладів;
- створення в системі видатків Державного бюджету України спеціальних фондів фінансування науково-технічних та інноваційних програм з метою покриття інноваційних ризиків і формування венчурного капіталу;

— запровадження середньо- і довгострокового індикативного планування фінансового забезпечення інноваційної діяльності;

— підтримка державою розширення інноваційної інфраструктури, у тому числі малих і середніх підприємств, що беруть участь в інноваційній діяльності, а також вільних економічних зон;

— здійснення організаційно-економічних заходів щодо залучення іноземних інвесторів до інноваційної діяльності. [4, с. 60-61]

Реалізація цих пропозицій створить реальні можливості для розвитку і використання в національній економіці країни комплексних технологічних систем із розгалуженою структурою фінансування, що мають докорінно змінити технологічний уклад економіки.

Інноваційний розвиток потребує належного методологічного, техніко-технологічного та ресурсного забезпечення, інакше неможливо повною мірою використати потенціал національної економіки. Прикладом для наслідування можуть стати високорозвинені країни, а саме їх моделі інноваційного розвитку. З врахуванням ресурсних та національних особливостей України, варто або створити власну модель розвитку, або ж запозичити елементи існуючих, які б знайшли реалізацію на теренах нашої держави. Україна має значний науково-технічний і промисловий потенціал, щоб зацікавити інвесторів у реалізації проектів реконструкції і розвитку в нашій країні. Закордонні інвестиції в реконструкцію і розвиток здатні підвищити рівень інноваційного розвитку, підвищити рівень конкурентоспроможності національної економіки на світовому ринку.

Список джерел:

1. Захарова Т. М. *Інноваційна політика держави та принципи її регулювання URL: <http://intkonf.org/zaharova-tv-innovatsiy-na-politika-derzhavi-ta-printsipi-yiyi-regulyuvannya/>. (дата звернення: 18.03.2018)*

2. Кваша О. С. *Інноваційний розвиток економіки України: світовий досвід та рекомендації для України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2016. Вип. 6(1). С. 150-154.*

3. Мельниченко О.А. *Інноваційний розвиток національної економіки: виклики для держави, бізнесу та населення URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2012-2/doc/2/02.pdf> (дата звернення 18.03.2018)*

4. Радченко О. П. *Інноваційний розвиток національної економіки - конкурентоспроможність держави на міжнародному ринку. Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління. Одеса: Наука і техніка, 2015. Т. 14. Вип. 3. С. 51–63.*

5. Смовженко Т. С. Кузнєцова А. Я., Шмігельська З. К. *Інноваційна діяльність малого і середнього бізнесу: основні засади управління: монографія / за ред.. Т. С. Смовженко. УБС НБУ (Київ), Інститут регіональних досліджень НАН України, 2010. 198 с.*

6. Тивончук С. О. *Організаційно-економічний механізм активізації інноваційного розвитку агропродовольчого комплексу України в ринкових умовах (концептуальні та методичні положення). Економіка АПК. 2013. № 7. С. 98-105.*

7. Шипуліна Ю.С. *Шляхи розвитку інноваційної діяльності України в глобалізованому економічному просторі. Механізм регулювання економіки. 2014. № 4 URL: http://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/articles/issue_19/YULIYA_S_SHYPULINA_OKSANA_V_KOS_TYKThe_Ways_of_Development_Ukrainian_Innovation_Activity_in_Globalized_Economy.pdf (дата звернення 18.03.2018)*